

פירורים משולחן גבוה

- כשהייתי אצל החזו"א בקיץ (איני רוצה לקרוא לזה "בין הזמנים" - אנחנו לא יודעים מה זה "בין הזמנים" - זה תוצרת אירופה) ללמוד אצלו, הזמן הכי טוב לבוא אליו היה לפנות בוקר, והתפללנו בנץ ביחידות (לא היו אז מניינים בשעות אלו). החזו"א לא רצה לסמוך על השעון אז יצאנו החוצה לראות אם התקרב הנץ, שאז נוכל להתחיל להתפלל. בימי קריאת התורה הלך החזו"א אח"כ לשמוע קריאת התורה בציבור.
- הגרי"פ פערלא זצ"ל היה גר בעיר העתיקה בירושלים בדירה קטנה. כשבא לירושלים לא ידעו מי הוא ולא רצו לתת לו דירה בעיר העתיקה. הוא הלך לגרצ"פ פראנק זצ"ל ואמר לו שלא נותנים לו דירה ואין לו היכן להיות. אמר לו הגרצפ"פ: תכנס לממונה של הכולל עם שלושת הספרים שלך (על ביאור הסמ"ג) ותגיד שהאיש עם הספרים אין לו איפה להיות. וזה עזר. הוא היה בודד. בתו של הגרצפ"פ זצ"ל (אשתו של ר' שמואל רוזובסקי זצ"ל) בשלה לו אוכל. הוא לא היה בתפקיד רב אלא סוחר, אך היה גאון בלימוד ובבקיאות כמו שרואים בספריו.
- בסוכות האחרון שלו הלכתי (בהיותי ילד) עם אבי זצ"ל (דודי ר' משה שימש ועזר לגרי"פ) והוא בירך אותי ואמר לי: יש לי ברכה של אריכות ימים מ-ר' שלמה איגר (בנו של רעק"א), ואני נותן לך את הברכה הזו (הוא נפטר בגיל מאה ושש).
- אשתו של הרמ"א נפטרה בגיל צעיר, והיתה לה אחות. ההלכה אומרת שיש מצוה לישא אחות אשתו, אך חמיו לא רצה לתת את בתו השניה לרמ"א, ולא רצה את הרמ"א לחתנו. מדוע? כזה חתן תלמיד חכם? כי הרמ"א אמר הספד טוב על אשתו. מתי הכין את ההספד? אם כשאשתו היתה חיה, איך חשב שתמות?! ואם לאחר מכן, איך לא היה שבור ואיך יכל להכין הספד כזה טוב? (וזה המושגים של הראשונים).
- **ללשון הרמב"ם ולמיקום ההלכות ברמב"ם יש סדר נפלא, והכל מדוייק ומסודר.** יש לזה מאות דוגמאות. נביא שתי דוגמאות:
  - א. יש סיפור מהגר"ח מבריסק. לפי ההלכה - אם יש שני מתים ל"ע בעיר אחת - צריך לקבור ראשון את מי שמת קודם. היה כזה מקרה, והחברה קדישא קברה תחילה את המת השני. באו הבנים לפני הגר"ח להתלונן. אמר להם הגר"ח, שיביאו לו את הרמב"ם הלכות שמחות (אבלות). הסתכל ברמב"ם, ואמר שזה לא שייך להם. מה ראה הגר"ח ברמב"ם? הגר"ח הסתפק: מדוע צריך לקבור תחילה את המת הראשון? אם משום **כבוד המת** (שמונח יותר זמן ללא קבורה), אז הרמב"ם היה צריך להביא דין זה בהלכות אבילות, ולא מצא הגר"ח דין זה שם. מוכח שזה לא מצד כבוד המת, אלא מצד **"שאינו מעבירין על המצוות"**, ו"מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה".

אם זה משום כבוד המת אז זה שייך לבנים - ביזוי אביהם, ואם זה מצד "שאין מעבירין על המצוות" זה שייך לרב ולא שייך ליורשים.
א"כ הגר"יח למד מזה שהרמב"ם לא מביא דין זה בהלכות מסוימות - סימן שזה לא שייך להלכות אלו.

ב. לאבל אסור להניח תפילין ביום הראשון מדאורייתא: האם זה **דין בהלכות תפילין** דלא הוי כבוד התפילין (רש"י בכתובות ו: "ואבל מעולל בעפר קרנו וראשו, ואין זה פאר לתפילין"), או דהוי **דין בהלכות אבילות** (רש"י בסוכה כה: ד"ה שנאמר: "ואבל לאו בר פאר הוא, וכשמתפאר מראה בעצמו שאינו אבל")?
ברש"י יש סתירה. הרמב"ם מביא דין זה בהלכות שמחות (פי"ד הי"ט), ומשמע שם דהוי דין בהלכות אבילות (עיי"ש). השו"ע מביא דין זה בשני המקומות (או"יח לח, יו"ד שכת).

וי"ל נפק"מ: יש מחלוקת לגבי יום השני לפני הנץ החמה - האם אסור לאבל להניח תפילין. כה"ח (או"יח סימן לח) כתב שיש להקל, דהלכה כדברי המיקל באבלות. אבל אם זה דין בהלכות תפילין - צריך להחמיר, ולא שייך בזה הלכה כדברי המיקל באבלות.

• **שיטות פסיקה אשכנזים ספרדים** - אין גדול כרמב"ם. ממשא עד משה לא קם כמשה. אבל בכ"ז אין הלכה כרמב"ם. יש שיטות לימוד. רמב"ם ותוס', חכמי אשכנז וחכמי ספרד. השו"ע לקח שלושה פוסקים - רמב"ם, רי"ף ורא"ש, ופסק כשניים מתוך השלושה. הרמ"א כתב גם הוא שו"ע, "מפה", וכתב שהב"י הלך כחכמי ספרד ואנו תלמידי חכמי אשכנז - תוס', רא"ש והמרדכי, ולפיהם צריך לפסוק. וכתב את המפה ואח"כ קראו לזה הגה"ה. אצל חכמי ספרד מכריע מאד הבקיות ואילו בפסיקה האשכנזית לא מסתכלים על הכמויות אלא כל עניין ועניין יותר עמוק ולמדני.

הרמב"ם יותר פשטן מרש"י אך הוא לא חשש מחידושים, ורש"י חשש. והגר"א היכן שנוגע לפשט הלך כרמב"ם. דוגמא לדבר: בפסח יש דין "לחם עוני" - מה עני דרכו בפרוסה אף כאן פרוסה (פסחים קטו:). וקשה, הרי צריך לחם משנה שלמות? רש"י, תוס' והרא"ש כתבו שמצוה בפרוסה מלבד הלחם משנה. הפרוסה - לברך עליה "על אכילת מצה", והלחם משנה - ל"המוציא". לכן צריך שלוש מצות ("עמי ארצות" אומרים שצריך שלוש מצות כנגד אברהם יצחק ויעקב, כהן לוי ישראל, וכתוב בהגדות - כאן שוברים את לוי!).

הרמב"ם (ח"מ פ"ח ה"ו) למד כפשוטו, מצוה בפרוסה - מספיק פרוסה, "לחם עוני" כתיב, וא"כ צריך פחות מהרגיל. וכאן התחדש דין שא"צ לחמים שלמים - מספיק אחד וחצי. לרמב"ם לוקחים רק שתי מצות, ו"המוציא" עושים על מצה וחצי וזה חשיב "לחם משנה" [כידוע ש"לחם משנה" ו"שלמות" - שני דינים שונים. בשו"ת משיב דבר לנצי"ב (סימן כא) כותב שבולוז'ין נהגו שאם אחד איתר לסעודה בשבת נותנים לו שתי פרוסות לחם משנה ושפיר חשיב "לחם משנה"]. והגר"א סובר כרמב"ם. א"כ הרמב"ם יותר פשוט, אך לא חושש מחידושים.

הגר"א אומר, שכשיש מחלוקת בבלי וירושלמי - פעמים רבות הרמב"ם פסק כירושלמי כשהיה נראה לו שהסוגיה יותר פשוטה כירושלמי, "דרכו לנטות אחר הירושלמי ברוב המקומות". וחכמי צרפת לא עשו כן. הר"ח (שהיה רבו של הרמב"ם) מביא הרבה ירושלמי. בירושלמי יש סוגיות פשוטות יותר אך מחדשות, והרמב"ם נטה אחרי ההגיון.

תוספת שבת

- כל השיעורים של תוספת שבת שנוהגים (בת"א - 20 דקות, חיפה - חצי שעה, ירושלים - 40 דקות) להוסיף לפני השקיעה הם לחומרא, שלא יבואו לידי מכשול. הגר"ע יוסף שליט"א אומר שלא צריך להוסיף בירושלים 40 דקות, אמנם נהגו כן להוסיף 40 דקות, וכשלא יכלו הדליקו נרות מאוחר יותר.
  - נשים מקבלות שבת בהדלקת נרות, ואם רוצות לעשות מלאכה אח"כ - יכולות להתנות. ומנחה מתפללות אחרי הדלקת נרות, וכך נהגו אמא וסבתא שלי וְצ"ל שקדושת השבת היתה על תנאי שיוכלו להתפלל אח"כ). אמנם אשתי הרבנית מתפללת לפני הדלקת נרות (דכבר נכנסה שבת ע"י הדלקת נרות).
  - עדיף להתפלל מנחה בער"ש לפני השקיעה מוקדם ולהגיד "מזמור שיר ליום השבת" לפני השקיעה כדי לקבל שבת לפני השקיעה. לצערנו לא תמיד מספיקים. בירושלים התפללו מנחה חצי שעה לפני השקיעה וגמרו רבע שעה לפני השקיעה, ואמרו "מזמור שיר ליום השבת" (ועד ערבית קראו שיר השירים). ואני נוהג לומר "מזמור שיר" מיד אחרי מנחה (לפני השקיעה).
- ונפק"מ באבל, שיש מנהג שלפני "מזמור שיר" הגבאי דופק על השולחן, ואומר "צאו וקבלו את האבל", ואז האבל נכנס לבית הכנסת. כל זה טוב ויפה כשעדיין לא שבת, כשאומרים "מזמור שיר" לפני השקיעה, אבל אחרי שכבר שבת אז זה אבלות בפרהסיה ואסור.

- בירושלים (של פעם) נהגו להתפלל ערבית 14 וחצי דקות וחצי אחרי השקיעה ונהגו להחמיר 15 דקות (והיום נוהגים 20 דקות). ובמוצ"ש חנוכה הדליקו נר חנוכה 26 דקות לאחר השקיעה - מכיון שלדעת הרמב"ם והגר"א הדלקת נר חנוכה היא רק בחצי שעה מהשקיעה, ואם יתפללו רק חצי שעה אחרי השקיעה איבדנו מצות חנוכה, ולכן היו מתפללים אחרי רבע שעה ערבית ואח"כ הדליקו נרות חנוכה (26 דקות אחרי השקיעה).
- קנין אי"י - כשהקב"ה מבטיח לא"י את אי"י אומר "לזרעך אתן" - לשון עתיד. ואילו בברית בין הבתרים "נתתי" (מכאן שא"י מוחזקת מאבותינו - ב"ב). מדוע? תמיד זה היתה הבטחה אבל כאן זה קנין - וקנין "אתן" לא מהני, כי בקנין צריך לשעבד ואם אדם מתחייב הוא משתעבד, אך "אתן" על הגוף, וגוף אי"א לשעבד. "עבדי" - ולא עבדים לעבדים.
- בשו"ת חת"ס (יו"ד סימן רפו) העיר:

דלא מצאתי בש"ס שמחוייב אדם לשרוף ערלה, ורמב"ם נמי לא מייתי ליה במקומו כלל אלא בהלכות פסוהמ"ק דרך אגב. אשר מזה נ"ל מעולם לא נצטווה לבער ערלה מן העולם אלא שאסור בהנאה וסגי ליה בשריפה להתיר אפרן לאפוקי בשר בחלב דלא סגי בהכי, אבל שיהיה מצווה להדר לשורפו לא מצאתי. וכן לא ראיתי מעולם מרבתי ששורפים, רק הניחוס וירקבו.

ועיין רש"י בתמורה במתניתין (לג:): שכתב: "כלאי הכרם (בשריפה) פן תקדש המלאה וגו' פן תוקד אש וורלה מכלאים גמרה". משמע שיש מצוה לשרוף. וצ"ל דמקרא דתוקד אש לא גמרינן מצוות שריפה, שהרי לא כתוב בזה מצוה אלא שדינה בשריפה כשמתבערת מן העולם, ונפק"מ לאפרה.

אמנם העירו לי שמה שאמר החת"ס שלא ראה מעולם מרבתי ששורפים, י"ל דזה רק בערלה בחו"ל, עיין מג"א (תרמט, כ) דאתרוג ערלה בחו"ל כשר, שהרי יכול להאכילו לחברו שאינו מכיר בה, וכ"פ בא"ר ובכור"י ומשנ"ב. וצ"ל לחת"ס דאילו היה חיוב שריפה בערלה היה כן גם בחו"ל, דמאי שנא, ולא מצאנו שהגמ' חילקה.
- לרמב"ם (תרומות פ"ב ה"א) כל האילנות צריכים לעשרן מה"י. ולהלכה קי"ל שרק דגן תירוש ויצהר מה"ת ושאר אילנות דרבנן (כראב"ד בהלכות מעשר פ"א ה"ט). וקשה על הרמב"ם מגמ' ברכות לו. (מובא בכס"מ): "מעשר אילן דבארץ גופא מדרבנן". ומפרש רש"י (ד"ה גבי): "דמעשר פירות האילן דבארץ גופא דרבנן שהתורה לא חיובה לעשר אלא דגן תירוש ויצהר". מפורש דלא כרמב"ם.

ומצאתי בפירוש רב ניסים גאון (המודפס בדפוס וילנא) שגורס בגמ': "הו"א הנ"מ מעשר ירק דבארץ גופיה מדרבנן". והמגיה (החשק שלמה) רצה להשוות דברי ר"נ גאון עם הגירסא שבגמ', ותיקן מעשר אילן והקיף מילת ירק עי"ש, והוא טעה, דראה בהמשך דבריו שכתב: "וה"מ ירק דרבנן וכו' אבל ירק מדרבנן כדפרישית" (עי"ש בכל דבריו). ומפורש מדבריו דרק מעשר ירק הוא מדרבנן, ובהכרח זו היא הגירסה בתחילת דבריו "הנ"מ מעשר ירק דבארץ גופא מדרבנן". וא"כ מקור לרמב"ם הוא מר"נ גאון.

רבינו זצ"ל בשיעור לתלמידי הישיבה בביתו

באירוסין של אחד מאברכי הישיבה

בחתונה של אחד מאברכי הישיבה

בחתונה של אחד מאברכי השיבה

בחתונת בנו של רה"י הרה"ג ישעיהו מייטל ס שליט"א

